

altre de sintaxi. Bé que creiem que, sens dubte, la morfologia romanesa necessita tanta atenció, no és menys cert que és insuficient el que hom diu sobre els sons i sobre la frase. S'imposa, doncs, el retret d'una manca de proporció en les parts de la gramàtica. Tot el tractat està concebut per a introduir el lector, no ja tan sols a la preceptiva gramatical de la llengua, sinó també en aquesta mateixa en la seva pròpia vida: comença amb indicacions bilingües, i després hi va predominant el romanès, àdhuc en els enunciats d'epígrafs i altres títols. Amb la mateixa finalitat trobem en el llibre un petit fragment de lectura a cada lliçó (d'on hom destaca el lèxic més nou), i tota la fraseologia de les converses habituals; això darrer l'acosta a un tipus de gramàtica pràctica, que, però, no acaba d'aconseguir, per tal com hi manquen, per a ésser-ho del tot, exercicis i la clau corresponent. Altrament, el to general del llibre és més aviat d'una gramàtica descriptiva superior.

A continuació hi ha una abundant antologia de textos (pàgs. 263-360). Encara que els textos antics i dialectals també hi són representats, hi predominen, amb una gran diferència, els autors moderns; la qual cosa ens sembla molt bé, atès el propòsit de l'autor. Queda, amb tot, molt a fer pel lector, en la interpretació del text, i hom hi hauria vist amb gust una anotació que li facilités la tasca.

Dos apèndixs (pàgs. 361-367) ens il·lustren sobre la dispersió dels romanesos pel món i sobre les infiltracions i colonitzacions forasteres dins la massa romanesa, i un mapa adjunt explica les solucions de continuïtat del seu domini lingüístic.

Segueix un lèxic romanès-castellà, que, força copiós (pàgs. 371-480), supleix el diccionari; hom hi ha indicat el plural dels substantius i el femení dels adjectius, que serien difícils de formar pels estrangers.

Una bibliografia breu — una sola pàgina — clou aquest interessant llibre. Al costat de llibres de gramàtica i de filologia romanesa — de Candrea, Iordan, Tiktin, Weigand, Tagliavini, Puscariu, Lovera —, i de diversos diccionaris, hi viem citats, no sabem per què, el diccionari de l'Acadèmia Espanyola i la seva gramàtica.

A.-M. BADIA I MARGARIT

[MARCELINO MENÉNDEZ PELAYO]: *Antología de poetas líricos castellanos*. Edición preparada por ENRIQUE SÁNCHEZ REYES. Tomos I-X. Santander. Aldus S. A. de Artes Gráficas, 1944-1945. X+422 pàgs.; 434 pàgs.; 444 pàgs.; 424 pàgs.; 404 pàgs.; 400 pàgs.; 422 pàgs.; 468 pàgs.; 468 pàgs.; 630 pàgs. («Edición nacional de las Obras completas de Menéndez Pelayo», XVII-XXIV). — *Historia de la poesía hispano-americana*. Edición preparada por ENRIQUE SÁNCHEZ REYES. Tomos I-II. Santander, Aldus S. A. de Artes Gráficas, 1948. VIII+496 pàgs.; 494 pàgs. («Edición nacional de las Obras completas de Menéndez Pelayo», XXVII-XXVIII.)

I. — Dins la «Biblioteca Clásica» començà a aparèixer el 1890 una *Antología de poetas líricos castellanos* de Menéndez Pelayo que quedà interrompuda amb el volum XIII, publicat el 1908. L'autor deixà materials, en morir, per a un volum XIV, que havia de versar sobre Garcilaso de la Vega i que veié la llum,

el 1916, a cura de José Rogerio Sánchez. Els editors intentaren de prosseguir l'*Antología* i n'oferiren la continuació a Francisco Rodríguez Marín, el qual —segons els prologuistes de l'edició que comentem¹— contestà que «la *Antología de poetas líricos* es una hermosa columna comenzada a labrar por un gran artista: ¿cómo voy a atreverme yo a añadir el cemento de mi prosa a aquel mármol pentélico? Truncada y todo quedará más hermosa».

En la primera edició de les les obres completes del gran investigador santanderí, empresa per l'editor Suárez sota la direcció de l'autor, i que hagueren de continuar els deixebles d'aquest A. Bonilla San Martín i M. Artigas, foren reproduïts de l'*Antología* els estudis crítics dels set primers volums amb el títol d'*Historia de la poesía castellana en la Edad Media* (3 vols., 1911-1916). Dins la segona edició d'obres completes, l'*Antología* comprèn deu volums, que contenen, com els de la «Biblioteca Clásica», tot l'estudi crític i la selecció poètica, bé que amb notables modificacions, que intentaré de posar de relleu.

Amb el seu recull antològic, Menéndez Pelayo pretenia «dar razón cabal del desarrollo histórico» de la poesia castellana, i així «toda composición que inaugure una forma métrica o un nuevo género lírico o un nuevo procedimiento de estilo, o revele una influencia, puede y debe ser admitida, no menos que algunas otras que, sin valer mucho intrínsecamente, han logrado por una u otra circunstancia ser populares y grandemente celebradas en algún tiempo, o se enlazan con notables acontecimientos políticos. Es claro que en todo esto ha de procederse con parsimonia y discreción, reservando el mayor espacio para las poesías realmente bellas, y no abriendo demasiado la mano en cuanto a las meramente curiosas. De las primeras procuraremos no omitir ninguna que conozcamos, dilatándonos mucho más en los poetas de primer orden que en la innumerable grey de los vates menores, si bien cuidaremos de entresacar de las obras de éstos todo lo que encierren digno de conservarse. — Nuestra Antología abarca únicamente, como su título lo manifiesta, la poesía lírica, entendida esta palabra en su sentido más lato; esto es, comprendiendo todos los poemas menores (oda, elegía, égloga, sátira, epístola, poemitas descriptivos, didácticos, etc.). La poesía épica en sus varias manifestaciones, desde el *Poema del Cid* hasta nuestros días, dará materia a una colección subsiguiente, análoga a la *Musa Epica*, de Quintana. Los romances viejos y populares tampoco figuran en nuestro museo. Su importancia y belleza y su especial carácter mixto de épico y lírico exigen que se los conozca todos y que formen serie aparte. A este fin, nada más conveniente que reimprimir, como vamos a hacerlo, con algunas adiciones propias, la excelente *Primavera y Flor de Romances*, de Wolf, que es hasta el presente el mejor texto conocido. Los romances de carácter artístico y erudito son, por consiguiente, los únicos que han de buscarse en nuestra Antología, de la cual deben ser complemento inseparable los dos tomos de la *Primavera*.²

Aquest ampli repertori crític i textual, el perfil del qual acabem de veure amb paraules del mateix Menéndez Pelayo, és precedit per un pròleg on és traçada la història de les antologies de poesia castellana, des dels cançoners medievals (Baena, etc.) fins a les publicades en la «Biblioteca de Autores Españoles» (Janer, Castro, etc.). En la primera edició, davant cada volum eren donades notícies bio-bibliogràfiques i crítiques dels poetes antologiat.

1. Vol. I, pàg. VIII.

2. Vol. I, pàgs. 31-32.

En aquesta última edició hom ha distribuït la matèria tractada en tres apartats : 1) *Historia de la Poesía Española en la Edad Media*, 2) *Tratado de los Romances Viejos* i 3) *Boscán*. «A cada una de ellas», diuen M. Artigas i E. Sánchez Reyes,³ «menos a *Boscán*, corresponde, y sigue a continuación del texto [és a dir : de la part crítica] — que damos no disgregado en prólogos, como estaba, sino en capítulos de tratado —, la antología a que éste se refiere constantemente». Així, doncs, tenim que els volums I, II i III són la història crítica de la *Poesía en la Edad Media*, entesa en la seva màxima amplitud, ja que comprèn l'estudi de la poesia llatina, hebraica i musulmana a Espanya; els volums IV i V, els textos poètics corresponents, introduïts per l'*Arte de Trovar* d'Enrique de Villena, el *Proemio* del Marquès de Santillana, l'*Arte de Poesía Castellana* de Juan del Encina, la *Gramática Castellana, libro II*, d'Elio Antonio de Nebrija i el *Discurso sobre la poesía castellana* d'Argote de Molina. Els volums VI i VII inclouen el *Tratado de los Romances Viejos*, el VIII la *Primavera y Flor de Romances*, que publicaren el 1856 Wolf i Hofmann, i el IX els seus apèndixs i suplementes. Finalment, el volum X és l'estudi sobre *Boscán*. A més a més, cal advertir que en aquesta nova edició s'han incorporat algunes addicions i rectificacions de l'autor.

Els textos, bé que respectant la selecció feta pel genial crític, procedeixen de les edicions modernes més autoritzades, tot simplificant i uniformant les grafies. El criteri, bé que discutible en obres com aquesta, pot ésser útil si tenim en compte la manca d'aquest ordre d'antologies en la bibliografia espanyola. Altrament, remarquem una puntuació poc precisa i alguna errada tipogràfica.⁴

L'obra acaba amb uns excel·lents índexs onomàstic, de matèries i de primers versos — redactats per Luis M. i Angela González-Palencia i dirigits per Angel González Palencia — i uns índexs generals.

II. — L'any 1892, la Real Academia Española encarregà a Menéndez Pelayo, per commemorar el quart centenari del descobriment d'Amèrica, una antologia de la poesia hispano-americana que aparegué, en quatre volums, del 1893 al 1895. La selecció, feta amb el gust segur que sempre posseï el gran investigador santanderí, era precedida per introduccions sobre la història literària de totes les regions descobertes i civilitzades pels espanyols. Bé que l'objecte de l'antologia era la selecció de la poesia lírica, les introduccions contenen les referències suficients a l'èpica i a la dramàtica perquè poguessin «estimarse en conjunto como una historia bastante minuciosa de la poesía castellana en América».⁵ D'ací que, semblantment a com pensà per a l'*Antología de poetas líricos castellanos*, reunís personalment els pròlegs, amb algunes addicions, formant una *Historia de la poesía hispano-americana*, que aparegué en dos volums en l'edició de les obres completes de Suárez (1911-1913). Així ha estat receditada en la nova edició de les obres completes que comentem, bé que, «para que se tenga siempre presente el gusto en la selección poética del maestro, hemos creído conveniente», diuen els editors,⁶ «añadir al final de cada uno de los tomos de esta *Historia de la poesía hispano-americana*, un

3. Vol. I, pàgs. vi-vii.

4. Per exemple : vol. I, pàg. 110, n. 1, diu *Antitratados de Gaya Ciencia* per *Antiguos tratados de Gaya Ciencia*, etc.

5. Vol. I, pàg. 3.

6. Vol. I, pàg. viii.

índice de poetas y poesías de la *Antología*, de que se habla en los correspondientes prólogos».

L'obra, com ja és sabut, comprèn tots els poetes hispano-americans morts abans del 1892. En el primer volum és inclosa la part referent a Mèxic, Amèrica Central, Cuba, Santo Domingo, Puerto Rico, Venèçuela i Colòmbia; en el segon, la part referent a l'Equador, Perú, Bolívia, Xile, 'Argentina i Uruguai.

Com de costum, uns acurats índexs onomàstics i de matèries — redactats per Luis M. i Àngela González-Palencia i dirigits per Àngel González Palencia — clouen aquesta nova edició de la *Historia de la poesia hispano-americana*.

Joaquim MOLAS

Los fueros de Sepúlveda. Edición crítica y apéndice documental por EMILIO SÁEZ. Estudio histórico-jurídico por RAFAEL GIBERT. Estudio lingüístico y vocabulario por MANUEL ALVAR. Los términos antiguos de Sepúlveda por ATILANO G. RUIZ-ZORRILLA. Con prólogo de PASCUAL MARÍN PÉREZ. Segovia, 1953. LII+924 pàgs.+3 mapes+22 làms. («Publicaciones Históricas de la Excma. Diputación Provincial de Segovia», I.)

Amb aquest voluminós llibre la Diputació de Segòvia ha inaugurat la seva col·lecció de documents per a la història de Segòvia (una altra sèrie serà dedicada a monografies). Els *fueros* de Sepúlveda, font de les més importants per a l'estudi del dret i les institucions castelleses, tenen, a partir d'ara, una magnífica edició, a càrrec de diversos especialistes que els han examinats a fons, cadascun d'ells des d'un punt de vista diferent.

El pròleg del Sr. P. Marín Pérez (pàgs XXI-LII) presenta la intenció cultural de l'empresa que inicia, l'interès de la publicació i dels estudis dels *fueros*, i la personalitat dels diferents col·laboradors.

Els textos han estat establerts per Emilio Sáez (pàgs. 5-334), el qual en una introducció explica els detalls (transmissió, transcripció, còpies, edicions, etc.) del text llatí, del text castellà (i d'una versió parcial castellana del text llatí) del *fuero*, i de quaranta-set documents (o notícies d'ells) que fan referència als *fueros* i a la repoblació i història de Sepúlveda. A continuació edita, amb gran rigor, els textos presentats a la introducció. La versió castellana sencera ocupa les pàgines 59-166.

El Sr. Rafael Gibert publica l'estudi històric-jurídic dels *fueros* (pàgines 339-569). Examina a fons, de primer les fonts, resseguint les diverses elaboracions dels *fueros* i llur difusió, i després les institucions afectades per ells, que classifica en polític-administratives, privades, penals i processals.

El Sr. Manuel Alvar fa l'estudi lingüístic i el vocabulari dels *fueros* (pàgs. 577-871). Ambdós resulten fonamentals per a la filologia castellana i romànica, i, encara que de moment sembli exagerat, tractant-se d'un text castellà, són d'una gran novetat: cal recordar, d'una banda, que la literatura jurídica castellana no ha cridat l'atenció dels lingüistes en la mateixa mesura que ho ha fet la navarro-aragonesa, i, d'altra banda, que el segle XIII castellà tampoc no posseeix un gran nombre de monografies sobre la llengua d'un autor